

Michał Marcin Kobierecki

AMERYKAŃSKO-KUBAŃSKA DYPLOMACJA BASEBALLOWA JAKO PRZYKŁAD DZIAŁANIA NA RZECZ ZBLIŻENIA WROGICH PAŃSTW

WPROWADZENIE

W latach 2014 i 2015 doszło do przełomu w stosunkach amerykańsko-kubańskich. Przywódcy obu państw Barack Obama i Raul Castro spotkali się i uścisnęli dłonie podczas Szczytu Ameryk w Panamie 11 kwietnia 2015 roku, co zostało poprzedzone deklaracjami wznowienia relacji z końca 2014 roku. Wydarzenia te stanowiły wielki przełom zważywszy, że do zaostrzenia stosunków dwustronnych doszło w 1961 roku. Biorąc pod uwagę powyższe okoliczności, zasadne wydaje się poddanie analizie jednego z narzędzi utrzymywania kontaktu pomiędzy dwoma krajami w okresie izolacji politycznej, mianowicie dyplomacji sportowej.

Dyplomacja sportowa jest pojęciem rozumianym niejednoznacznie. Można ją ujmować w sposób wąski – jako stosunkowo bezpieczny, łagodny sposób „nawiązywania przyjaźni” oraz zażegnania konfliktów przy wykorzystaniu sportu¹, lub też w sposób szerszy – jako sytuacja, kiedy sport jest wykorzystywany jako narzędzie polityczne ukierunkowane na poprawę lub czasem pogorszenie stanu stosunków dyplomatycznych pomiędzy dwoma bytami². Dyplomacja sportowa bardzo często postrzegana jest także jako część dyplomacji publicznej³, a zatem jest ukierunkowana na poprawianie

---

¹ D. Rowe, *Global Media Sport. Flows, Forms and Futures*, London: Bloomsbury, 2011, s. 115.

² A. Saxena, *The Sociology of Sport and Physical Education*, New Delhi: Sports Publications, 2011, brak numeru strony.

³ E.H. Potter, *Branding Canada. Projecting Canada's Soft Power through Public Diplomacy*, Montreal: McGill-Queen's University Press, 2009, s. 90–92.

sposobu postrzegania takiego państwa na zewnątrz, kreowania jego wizerunku. W nawiązaniu do powyższego analiza przeprowadzona w niniejszym artykule dotyczy pozytywnej dyplomacji sportowej ukierunkowanej na wspieranie celów polityki zagranicznej państw, w tym przypadku zbliżenia państw nieprzychylnych względem siebie oraz stworzenia forum kontaktu w sytuacji politycznej izolacji.

Badania tu podjęte mają charakter empiryczny i stanowią studium przypadku dotyczące jednego z przejawów dyplomacji sportowej ukierunkowanej na zbliżenie dwóch skonfliktowanych państw – Stanów Zjednoczonych i Kuby, która była prowadzona poprzez kontakty baseballowe, i dlatego bywa ona określana jako dyplomacja baseballowa. Oba kraje, mimo wrogiego nastawienia przywódców i izolacji politycznej, utrzymywały także kontakty sportowe w innych dyscyplinach, np. w koszykówce, uwaga będzie jednak skupiona na wymianach baseballowych. Badanie oparte było na pozyskiwaniu danych z dostępnych opracowań historycznych, dokumentów amerykańskich oraz materiałów prasowych, które następnie zostały poddane analizie z wykorzystaniem metody decyzyjnej z uwzględnieniem zmieniającej się motywacji ośrodków decyzyjnych związanych z alternacją władzy w USA oraz przekazaniem władzy przez Fidela Castro swojemu bratu Raulowi. Jej wyniki posłużą do weryfikacji postawionych hipotez, a także do skonstruowania stosownych uogólnień dotyczących kategorii dyplomacji sportowej ukierunkowanej na zbliżenie państw nieprzyjaznych względem siebie.

Badania przedstawione w artykule nawiązują do pytań badawczych dotyczących wpływu kontaktów baseballowych na zbliżenie między Kubą i Stanami Zjednoczonymi oraz wyboru kontaktów właśnie tej dyscypliny sportowej jako narzędzia kształtowania stosunków dwustronnych. Podjęta została w związku z tym próba weryfikacji hipotez, zgodnie z którymi wymiany baseballowe przyczyniły się do poprawy relacji amerykańsko-kubańskich, zaś baseball był odpowiednią dyscypliną dla tego celu.

1. ŹRÓDŁA KONCEPCJI WYKORZYSTANIA BASEBALLA W STOSUNKACH USA–KUBA

Analizując zagadnienie dyplomacji baseballowej pomiędzy Stanami Zjednoczonymi a Kubą, należy wspomnieć o najbardziej znanym przykładzie pozytywnej dyplomacji sportowej, mianowicie o tzw. dyplomacji pingpongowej pomiędzy Chińską Republiką Ludową a Stanami Zjednoczonymi z 1971 r. Wykorzystano wówczas kontakt w tenisie stołowym, dzięki któremu udało

się doprowadzić do zerwania z wzajemną izolacją i nawiązania stosunków dyplomatycznych. Jej sukces uzmysłowił Amerykanom wielki potencjał dyplomatyczny jaki drzemie w sporcie, pojawiły się więc kolejne tego typu inicjatywy, do których należała dyplomacja baseballowa pomiędzy USA a Kubą. Ze względu na swoisty związek wynikowy pomiędzy sukcesem dyplomacji pingpongowej a koncepcją zastosowania dyplomacji baseballowej pomiędzy Kubą a Stanami Zjednoczonymi w tekście pojawi się wiele nawiązań do tej pierwszej.

Relacje Stanów Zjednoczonych i Kuby wydawały się w wielu elementach przypominać te, które łączyły USA z Chinami sprzed dyplomacji pingpongowej. Obydwa kraje nie utrzymywały bowiem stosunków dyplomatycznych po tym, jak w 1961 roku Amerykanie je zerwali. Wcześniej, w 1959 roku, partyzantka narodowa Fidela Castro obaliła określany jako skorumpowany i utrzymujący na wyspie neokolonialną zależność od USA reżim Fulgencio Batisty. Następnie, nie mogąc zapewnić Kubie samowystarczalności, F. Castro przyjął pomoc radziecką, a niedługo potem, w kwietniu 1961 roku, rząd Stanów Zjednoczonych przygotował nieudaną akcję lądowania brygady antykomunistycznych imigrantów kubańskich w Zatoce Świń na Kubie, ukierunkowany na obalenie reżimu Castro⁴. Władze obydwu krajów były wobec siebie wrogo nastawione w związku z antagonizmem ideologicznym. Było jednak także wiele różnic pomiędzy obiema sytuacjami. Kuba leży bardzo blisko terytorium Stanów Zjednoczonych, gdzie obecna jest dobrze zorganizowana grupa imigrantów kubańskich. Ponadto obydwu narody łączy wielkie zainteresowanie baseballlem. Jak stwierdzili John Sugden, Alan Tomlinson i Eamon McCartan,

„ironicznym jest, że mimo znacznego antagonizmu pomiędzy USA i Kubą, do najważniejszych sportów w obu krajach należą baseball, koszykówka i boks. Są to sporty, które ‘przynieśli’ na wyspę Amerykanie na przełomie XIX i XX wieku. Pokazuje to, iż społeczeństwo kubańskie pozostaje pod głębokim wpływem kultury USA pomimo oficjalnej nienawiści do tego kraju”⁵.

Zatem istnieje dużo zarówno zbieżności, jak i różnic pomiędzy sytuacją na linii USA–ChRL, jak i USA–Kuba w przededniu zaistnienia między nimi

⁴ W. Roszkowski, *Półwiecze. Historia polityczna Świata po 1945 roku*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2005, s. 101, 103–104.

⁵ J. Sugden, A. Tomlinson, E. McCartan, *The Making and Remaking of White Lightning in Cuba: Politics, Sport, and Physical Education Thirty Years after the Revolution*, [w:] M.A. Malec (red.), *The Social Roles of Sport in the Caribbean Societies*, New York: Routledge, 2008, s. 222.

dplomacji sportowej. Uwarunkowania te w znacznym stopniu determinowały dyplomację baseballową pomiędzy USA i Kubą.

W sytuacji wspomnianego nieutrzymywania stosunków dyplomatycznych pomiędzy USA i Kubą pojawiły się inicjatywy, aby wykorzystać kontakty sportowe w celu preferowania politycznego zbliżenia. W tym przypadku wybór padł przede wszystkim, chociaż nie tylko, na baseball. W kontekście tej dyscypliny sportu warto dodać, że w I połowie XX wieku zyskał on w Stanach Zjednoczonych status niemal religii. Był najukochańszym sportem Amerykanów, ale postrzegano go także jako symbol demokracji. Taki „piedestałowy” status baseballa sprawił, że Amerykanie poczuli się upoważnieni do eksportowania go na całym świecie podczas II wojny światowej i na początku zimnej wojny, wykorzystując go jako instrument dyplomacji zagranicznej⁶. Przykładowo jeszcze przed II wojną światową liczone, że można uniknąć wrogości z Japonią dzięki kontaktom baseballowym⁷. Jak pokazała historia, nadzieja ta nie przyniosła oczekiwanych efektów. Niemniej jednak warto pamiętać, że mimo iż w największym stopniu dyplomacja baseballowa USA dotyczyła stosunków z Kubą, to termin ten jest często używany także w kontekście dyplomatycznego wykorzystania baseballa przez Amerykanów w stosunkach z innymi krajami.

Baseball zajmuje szczególne miejsce nie tylko w społeczeństwie amerykańskim. Mimo że kojarzony jest z Ameryką, Kubańscy postrzegają go jako polityczny i kulturalny symbol ich niepodległości, związany ze sprzeciwem wobec hiszpańskiego kolonizatora⁸. Biorąc pod uwagę tak duże znaczenie, jakie baseball miał w obu krajach, nie może dziwić, że wydawał się być naturalnym kanałem, przy wykorzystaniu którego można było starać się zbliżyć obydwa kraje. Wielkie zainteresowanie baseballlem wyrażał z resztą sam Fidel Castro. Jak powiedział amerykański dyplomata zajmujący się kontaktami z Kubą w latach 1970. i 1980. Wayne Smith, Amerykanów i Kubańczyków łączy również wielka pasja do baseballa. Stwierdził ponadto, że:

⁶ B.C. Price, *More Than a Game: Baseball Diplomacy in World War II and the Cold War, 1941–1958*, [w:] R. Briley (red.), *The Politics of Baseball. Essays on the Pastime and the Power at Home and Abroad*, Jefferson: McFarland, 2010, s. 142.

⁷ R. Elias, *The National Pastime Trade-Off: How Baseball Sells US Foreign Policy and the American Way*, [w:] M. Dyreson, J.A. Mangan, R.J. Park (red.), *Mapping an Empire of American Sport. Expansion, Assimilation, Adaption and Resistance*, London: Routledge, 2013, s. 97.

⁸ M. Coxall, *Human Manipulation. A Handbook*, [b.m.w.]: Malcolm Coxall, 2013, brak nr stron (podrozdział 31.5.2); D.F. Solomon, *Breaking Up with Cuba. The Dissolution of Friendly Relations Between Washington and Havana, 1956–1961*, Jefferson: McFarland, 2011, s. 12.

„bez woli z obu stron aby poprawić relacje, baseball nie zajmie tej luki. Ale jeśli będzie trochę takiej woli, baseball może pomóc ponieważ jest czymś, co nas łączy”⁹.

Widzimy, dużą istotność jeśli chodzi o dyplomację sportową wiązano z konkretną dyscypliną sportową, która miała być w niej wykorzystana. W przeciwieństwie do chociażby wspomianej dyplomacji pingpongowej, narzędziem zblżenia pomiędzy Stanami Zjednoczonymi a Kubą miała być dyscyplina sportu, która w obu krajach uchodziła za sport narodowy, aczkolwiek, wykorzystywano także kontakty w innych sportach, chociaż nie przypisywano im aż tak dużego znaczenia. Mogło to nieść za sobą niejednoznaczne skutki. Z jednej strony kontakty w sporcie popularnym w obu krajach miały większy potencjał jeśli chodzi o wpływanie na wzajemne postrzeganie społeczeństw, jednak niosły także ryzyko eskalacji napięcia w przypadku zaistnienia emocji nacjonalistycznych, do czego dochodzi niekiedy w przypadku starć w sportach prestiżowych.

2. PIERWSZE INICJATYWY WYMIAN BASEBALLOWYCH I TRUDNOŚCI Z NIMI ZWIĄZANE

Stany Zjednoczone i Kuba tradycyjnie utrzymywały bardzo intensywne kontakty baseballowe. Zostały one jednak mocno ograniczone wraz z Rewolucją Kubańską. W 1959 roku doszło do ostatniej wizyty drużyny amerykańskiej zawodowej ligi Major League Baseball (MLB) na Kubie. Wówczas z inicjatywą treningów na wyspie wyszedł zespół Cincinnati Reds, przede wszystkim z powodu deszczów uniemożliwiających normalne treningi na własnym stadionie. Zaplanowano trzy mecze towarzyskie na Gran Stadium w Hawanie, jednak ze względu na opóźnienie spowodowane pogodą odbyły się dwa spotkania, pomiędzy Cincinnati Reds a Los Angeles Dodgers. Mecze rozegrano zaledwie trzy miesiące po obaleniu Fulgencio Batisty. Później jednak piętrzące się trudności uniemożliwiały występy amerykańskich zespołów na Kubie, mimo że próby zorganizowania ich były dość częste. Przykładowo w 1960 roku miał zostać rozegrany w Hawanie mecz pomiędzy drużynami z Baltimore i Cincinnati, jednak został on odwołany, ponieważ dochody z nich miały być przeznaczone na reformę rolnictwa na Kubie, na co nie było zgody w USA. Później w latach 1960. nie było już praktycznie

⁹ M.H. Jamail, „*One Day when the Yankees...*”: *Cuba baseball, the United States and the Cold War*, [w:] S. Wagg, D.L. Andrews (red.), *East Plays West. Sport and the Cold War*, Abingdon: Routledge 2007, s. 204.

inicjatyw organizowania meczów na Kubie. Pogłębiał się konflikt pomiędzy krajami, a także dochodziły do tego takie okoliczności, jak niezgoda pomiędzy amerykańskimi agencjami rządowymi, brak wspólnego stanowiska właścicieli drużyn MLB oraz protesty Amerykanów kubańskiego pochodzenia, a także embargo nałożone przez USA już w 1962 roku¹⁰. Dodać trzeba, że nawet ostatnie wizyty amerykańskich klubów na Kubie nie były związane z meczami przeciwko Kubańczykom. Były to mecze towarzyskie pomiędzy amerykańskimi drużynami występującymi w MLB. Jednak i w tym przypadku znaczenie dyplomatyczne mogło być dostrzegalne, mogli je bowiem oglądać kubańscy kibice, tradycyjnie zainteresowani amerykańską ligą baseballa. Takie pokazowe mecze mogłyby być oceniane z perspektywy przydatności dla dyplomacji publicznej, chociaż zapewne w tym przypadku nie takie było ich zamierzenie. Spotkania z 1959 roku miały przede wszystkim cel treningowy, nie zaś polityczny czy biznesowy. Należy też pamiętać, że rozłam amerykańsko-kubański nie był wówczas jeszcze tak głęboki, aby niezbędne było wykorzystanie relacji sportowych do zacieśniania relacji politycznych.

Sytuacja związana z zanikiem kontaktów baseballowych pomiędzy dwoma krajami zaczęła się zmieniać na początku lat 1970. W 1971 roku urodzony na Kubie menedżer zespołu San Diego Padres – Preston Gómez ogłosił plan zabrania na Kubę w marcu tego roku drużyny gwiazd złożonej z Kubańczyków występujących w lidze MLB. Z inicjatywą taką wyszedł po tym, jak rok wcześniej odwiedził na Kubie swojego ojca, przy okazji mając okazję do spotkania z Fidelem Castro. Seria meczów miała mieć

„wartość dla USA jako symbol dobrej woli, podobny do wcześniejszego wyjazdu tenisistów stołowych do komunistycznych Chin”.

Zainteresowanie inicjatywą wyrazili komisarz ligi MLB Bowie Kuhn oraz działacze kubańscy¹¹. Warto podkreślić, że sukces dyplomacji pingpongowej miał w Stanach Zjednoczonych bardzo silny oddźwięk. Powszechnie zdawano sobie sprawę z potencjału sportu jeśli chodzi o promowanie pokoju i zbliżenia pomiędzy skonfliktowanymi narodami. W tym klimacie w latach 70. naro-

¹⁰ *Ibidem*, s. 198–199, 201, M.J. Bartkowiak, Y. Kiuchi, *Packaging Baseball. How Marketing Embellishes the Cultural Experience*, Jefferson: McFarland, 2012, s. 83.

¹¹ J.W.R. Turner, *Baseball Diplomacy, Baseball Deployment: The National Pastime in U.S. Cuba Relations*, Tuscaloosa: The University of Alabama, 2012, s. 131; R. Elias, *The Empire Strikes Out. How Baseball Sold U.S. Foreign Policy and Promoted the American Way Abroad*, New York: New Press, 2010.

dziło się w USA wiele inicjatyw wykorzystania w podobnym tonie baseballa w odniesieniu do relacji z Kubą.

Departament Stanu USA nie wyraził jednak zgody na wyjazd drużyny z San Diego. Uznano, że kontakt baseballowy na tak wysokim poziomie postawiłby administrację Richarda Nixona w trudnej sytuacji, ponieważ musiałaby usprawiedliwiać inicjatywy odprężeniowe z otwarcie deklarowanym wrogiem. Ponadto, Amerykanie zbojkotowali także odbywające się na Kubie w tym samym roku amatorskie zawody baseballowe Amateur World Series. Federacja amerykańska tłumaczyła to najpierw „delikatną sytuacją polityczną”, później kwestiami finansowymi. W tym samym roku doszło jednak do wizyty na Kubie reprezentacji USA w siatkówce w ramach kwalifikacji do igrzysk olimpijskich. Była ona oceniana bardzo pozytywnie i, jak niektórzy twierdzili, miała pokazać potencjał sportu w przełamywaniu barier i prowadzeniu do zmian międzynarodowych¹². Jednak, jak widać, w owym czasie nie było jeszcze woli politycznej ze strony władz amerykańskich do wykorzystania dyplomacji baseballowej w relacjach z Kubą. Kontakt w siatkówce pokazał jedynie polityczny potencjał sportu w relacjach amerykańsko-kubańskich, nie przyniósł jednak większych zmian. Należy jednocześnie zwrócić uwagę przy okazji wspomnianego tutaj bojkotu Amateur World Series przez USA, że dotychczasowe fiaska inicjatyw dyplomacji baseballowej nie oznaczały, iż nie dochodziło do spotkań USA i Kuby w tej dyscyplinie sportu. Kraje te brały bowiem udział w międzynarodowej rywalizacji jeśli chodzi o baseball amatorski, która nierzadko odbywała się na terytorium USA lub Kuby. Tego typu kontakty baseballowe pomiędzy USA i Kubą przez większość autorów nie są jednak zaliczane w sposób ścisły do dyplomacji baseballowej. Nie miały bowiem charakteru intencjonalnego jeśli chodzi o preferowanie interesów politycznych, będąc jedynie efektem międzynarodowej rywalizacji sportowej, mimo że takie przypadki miały niekiedy znaczenie w kształtowaniu stosunków dwustronnych.

Nieudana koncepcji Prestona Gómeza jeśli chodzi o nawiązanie swoistej dyplomacji baseballowej pomiędzy USA a Kubą nie była jedyną tego typu inicjatywą w tym okresie. Dochodziło także do zaproszeń kubańskich zawodników do USA czy wizyt amerykańskich działaczy na Kubie, jednak wciąż bez rozwinięcia głębszego kontaktu sportowego. Polityczny klimat zaczynał się jednak powoli zmieniać i niektórzy amerykańscy politycy zaczęli zwracać uwagę na konieczność odprężenia stosunków z Kubą. Cały czas pojawiały się jednocześnie oddolne inicjatywy odnośnie do dyplomacji baseballowej,

¹² J.W.R. Turner, *Baseball Diplomacy...*, *op. cit.*, s. 131–133.

m.in. koncepcje utworzenia nowej ligi, która by obejmowała zespoły z Kuby, jednak nadal nieskuteczne. Na początku 1975 roku pojawiła się kolejna inicjatywa zaproponowana przez Prestona Gómeza i Komisarza MLB Bowie'go Kuhna, która miała obejmować serię spotkań drużyny występujących w MLB Kubańczyków z drużynami kubańskimi. Propozycją taką mieli być zainteresowani działacze kubańscy¹³. Pojawiła się więc kolejna, po opisanej wcześniej z 1971 roku, inicjatywa związana z osobą Prestona Gómeza, która miała szanse na realizację i rzeczywiste przyczynienie się do ocieplenia stosunków kubańsko-amerykańskich. Należy zwrócić uwagę, że ta i inne próby nawiązania kontaktów baseballowych miały oddolny charakter i były proponowane najczęściej przez osoby związane z klubami sportowymi czy z ligą MLB, a nie z administracją rządową. Jest to mechanizm typowy dla dyplomacji publicznej, która często jest prowadzona bezpośrednio przez jednostki czy organizacje społeczne, a przez władze państwowe jedynie koordynowana.

W związku z nową inicjatywą nastąpił bardzo intensywna wymiana korespondencji pomiędzy B. Kuhnem, Zastępcą Sekretarza w Departamencie Stanu Williamem Rogersem i Sekretarzem Stanu Henry'm Kissingerem. Starania o wysłanie drużyny gwiazd na Kubę czynił Kuhn, który spotkał się nawet w związku z tym w lutym 1975 r. w Meksyku z działaczami kubańskimi celem ustalenia szczegółów, Rogers zdawał się popierać jego inicjatywę, natomiast Kissinger był przeciwny¹⁴. Kiedy ten ostatni spytał Rogersa, dlaczego popiera tournée, Rogers odpowiedział:

„Krok z zakresu public relations mógłby naprawić niektóre zniekształcenia w publicznym postrzeganiu naszej polityki kubańskiej – przenosząc akcenty na sfery niepolityczne i niekontrowersyjne. Chińscy zawodnicy pingponga zostali zaakceptowani przez amerykańską opinię publiczną jako dobry sposób na przełamanie lodów między krajami podzielonymi dekadami wrogości. Baseball z Kubą mógłby służyć podobnemu celowi budując most pomiędzy Zatoką Świń a nowymi stosunkami z Castro. (...) Wybranie sportu, w którym mamy duże szanse wygrać byłoby dobrze przyjęte przez Amerykanów zmartwionych zwycięstwami komunistów na igrzyskach olimpijskich. Mecz byłby widziany jako sprytny polityczny krok Jankesów”¹⁵.

Problemem dla Departamentu Stanu był brak gestów dobrej woli ze strony Kuby, dzięki czemu kontakt baseballowy mógłby być określony jako

¹³ *Ibidem*, s. 144–147.

¹⁴ J.P. Sugden, *Sport and Spies: The Dark Side of Sport and International Relations*, [w:] A. Tomlinson, J.M. Woodham (red.), *Image, Power and Space. Studies in Consumption and Identity*, vol. 11, New York: Meyer & Meyer Sport, 2007, s. 49; M.H. Jamail, *One Day...*, *op. cit.*, s. 200.

¹⁵ J.P. Sugden, *Sport and Spies...*, *op. cit.*, s. 49–50.

odpowiedź na niego. Mimo to Departament wydawał się mocno zainteresowany inicjatywą. Ostatecznie 24 lutego 1975 roku Kissinger odwołał mecz, pomimo argumentacji Rogersa, prawdopodobnie obawiając się nacisków ze strony potężnego, antykubańskiego republikańskiego lobby¹⁶. W kontekście przytoczonej wyżej wypowiedzi warto zwrócić uwagę na motywację związaną z ewentualnym nawiązaniem kontaktu baseballowego. William Rogers zwrócił bowiem uwagę na możliwość przekonania społeczeństwa do zmiany dotychczasowej linii politycznej względem Kuby, co jest celem bardzo zbliżonym do sytuacji dyplomacji pingpongowej z perspektywy amerykańskiej. Jednocześnie jednak zwrócono uwagę na prestiż związany z oczekiwanym zwycięstwem sportowym. Takie podejście, jak się wydaje, może ujawniać problemy ze skutecznością dyplomacji baseballowej pomiędzy USA a Kubą, bowiem żadna ze stron nie miała na celu wyłącznie ocieplenia relacji, ale uzyskanie korzyści wizerunkowych „kosztem” partnera dzięki sportowemu zwycięstwu.

Pomimo wcześniejszych niepowodzeń inicjatyw dyplomacji baseballowej, szybko pojawiły się kolejne oddolne próby nawiązania kontaktów pomiędzy USA i Kubą w tej dyscyplinie sportu. W maju 1975 roku na Kubie gościł amerykański senator George McGovern. Podczas swojej wizyty spotkał się z Fidelem Castro, zaś po powrocie do Stanów Zjednoczonych miał zarekomendować nawiązanie dyplomacji baseballowej. Fidel Castro czynił w tym czasie gesty dobrej woli, np. zezwolenie na wyjazd Luisa Tianta Seniora do USA na mecz jego syna występującego w drużynie Boston Red Sox. Celem tego było zapewne doprowadzenie do pewnej odwilży w stosunkach z USA¹⁷. Bowie Kuhn zaproponował zatem, aby w marcu 1976 roku na Kubie odbyły się dwa mecze pokazowe drużyny zawodników ligi MLB trenujących w tym czasie na Florydzie. Inicjatywa ta nie zakończyła się jednak sukcesem, bowiem Henry Kissinger miał oponować w związku z militarnym zaangażowaniem Kuby w Angoli¹⁸.

Pomimo dotychczasowych porażek amerykańskie kluby w dalszym ciągu czyniły próby ukierunkowane na nawiązanie wymian baseballowych z Kubą. Szanse na sukces pojawiły się wraz ze zmianą administracji amerykańskiej, w styczniu 1977 roku gdy prezydentem USA został Jimmy Carter relacje

¹⁶ J.W.R. Turner, *Baseball Diplomacy...*, *op. cit.*, s. 151–153.

¹⁷ R. Elias, *The Empire Strikes Out...*, *op. cit.*; McGovern to spend three days in Cuba, „Chicago Tribune” [online], Monday, April 28, 1975, section 1, s. 7, <http://archives.chicagotribune.com/1975/04/28/page/7/article/mcgovern-to-spend-three-days-in-cuba> [dostęp: 26.03.2015].

¹⁸ M.H. Jamail, *One Day...*, *op. cit.*, s. 200; J.W.R. Turner, *Baseball Diplomacy...*, *op. cit.*, s. 156–157; R. Elias, *The Empire Strikes Out...*, *op. cit.*

z Kubą poprawiły się, m.in. zniesiono zakaz podróży pomiędzy krajami. W marcu 1977 nowy Sekretarz Stanu Cyrus Vance powiedział, że jego zdaniem wizyty amerykańskich sportowców na Kubie byłyby konstruktywne i obiecał szybką decyzję w odniesieniu do propozycji wizyty New York Yankees na Kubie w kwietniu tego roku, która się wówczas pojawiła. Dodać warto, że Fidel Castro kilkakrotnie miał sugerować, iż chętnie widziałby Yankees na Kubie w meczu z reprezentacją tego kraju, jak wspominał cytowany już Wayne Smith¹⁹.

Amerykańska dyplomacja, chętna wówczas do zbliżenia z Kubą, dostrzegła w propozycji wizyty na wyspie drużyny New York Yankees potencjalne narzędzie „przełamujące lody” oraz jako „ograniczony test amerykańsko-kubańskiej normalizacji”. Zatem pod koniec marca i na początku kwietnia 1977 r. miały się odbyć w Hawanie trzy mecze pokazowe z udziałem Yankees. Wszystko wskazywało, że ostatecznie uda się w pełni urzeczywistnić próbę doprowadzenia do politycznego zbliżenia pomiędzy skonfliktowanymi krajami, głównie dzięki politycznej woli po obu stronach. Problem pojawił się natomiast ze strony władz MLB, na czele z Kuhnem, na którego właściciele niektórych klubów naciskali sugerując, iż Yankees dzięki wizycie będą w uprzywilejowanej sytuacji jeśli chodzi o pozyskiwanie kubańskich zawodników. B. Kuhn nie wyraził więc zgody na wizytę Yankees, sugerując wyjazd drużyny gwiazd MLB, Kuba zaś anulowała wcześniejsze zaproszenie²⁰.

W kontekście porażki inicjatywy wizyty na Kubie drużyny New York Yankees warto zwrócić uwagę na powód jej anulacji. Chodzi o kwestię pozyskiwania przez kluby zawodowej ligi MLB zawodników kubańskich. Jest to bardzo istotne zagadnienie, bowiem wiele wskazuje na to, że oddolne inicjatywy amerykańskich klubów, jeśli chodzi o organizowanie kontaktów sportowych z Kubą były ukierunkowane przede wszystkim na pozyskiwanie utalentowanych kubańskich zawodników. Ich motywacja była więc ściśle biznesowa, zaś kwestie polityczne stanowiły jedynie swoisty „dodatek” lub też usprawiedliwienie dla podjęcia kontaktu. Nie oznacza to jednak, że aktywności tych nie należy zaliczyć do dyplomacji sportowej, bowiem koordynujące ewentualne kontakty sportowe władze państw kierowały się przede wszystkim motywacją polityczną. Ponadto działania z zakresu dyplomacji publicznej, do której zalicza się przecież dyplomacja sportowa, bardzo często mają charakter spontaniczny, podczas gdy dopiero ich efekty mają wymiar polityczno-dyplomatyczny.

¹⁹ M.H. Jamail, *One Day...*, *op. cit.*, s. 200.

²⁰ J.W.R. Turner, *Baseball Diplomacy...*, *op. cit.*, s. 169–172.

Mimo że nie udało się nawiązać bliższych kontaktów baseballowych pomiędzy USA i Kubą, pewne sukcesy dyplomacji sportowej te dwa państwa osiągały w innych dyscyplinach. Przykładowo w marcu 1977 r. Departament Stanu wyraził zgodę na wyjazd koszykarskiej drużyny złożonej ze studentów z Uniwersytetu Południowej Dakoty a miesiąc później ze Stanowego Uniwersytetu Południowej Dakoty. Towarzyszył jej wspomniany wcześniej senator McGovern, który w trakcie wizyty ponownie spotkał się z Fidelem Castro. Były to pierwsze od dawna pokazowe mecze na Kubie, których celem było rozwijanie dobrych relacji. Już w listopadzie doszło do rewizyty ze strony drużyny kubańskiej w USA. Wkrótce, dzięki zniesieniu zakazu podróżowania na Kubę, nawiązano także wiele kontaktów w innych dyscyplinach²¹. Nie rezygnowano jednak z koncepcji kontaktów baseballowych i już w 1978 roku zespół Cleveland Indians zaproponował serię meczów pokazowych przeciwko Kubie w Tucson w Arizonie w pierwszym tygodniu kwietnia. Inicjatywa nie wyszła jednak poza Komisję Wykonawczą MLB, zaś Kuhn miał otrzymywać niejednolite sygnały ze strony administracji rządowej – Departament Stanu miał być za, Rada Bezpieczeństwa Narodowego przeciw. Do serii meczów nie doszło²². Jak więc widać, przez całą dekadę lat 1970. czyniono wiele kroków, aby nawiązać dyplomację baseballową pomiędzy krajami. Jednak z różnych przyczyn, w tym w dużej mierze politycznych, nie okazały się one skuteczne. Kiedy jednak skończył się okres zimnowojennego odprężenia szanse na wykorzystanie baseballa do zbliżenia USA i Kuby znacznie zmalały, co pogłębiła jeszcze informacja o wzmożonej aktywności wojsk radzieckich na wyspie. Możliwości nawiązania dyplomacji baseballowej zmalały jeszcze bardziej po objęciu prezydentury w USA przez Ronalda Reagana, a także pod wpływem takich wydarzeń jak amerykańska inwazja w Grenadzie w 1983 roku.

3. POCZĄTEK WYMIAN BASEBALLOWYCH

Mimo chłodnych relacji amerykańsko-kubańskich w latach 1980., w połowie tej dekady pojawiły się kolejne inicjatywy nawiązania bliższych kontaktów poprzez baseball, aczkolwiek w dalszym ciągu nieudane. Do pewnego przełomu doszło natomiast w związku z odbywającymi się w 1987 roku w Indianapolis Igrzyskami Panamerykańskimi, w których zdecydowała się wziąć udział Kuba. Przed zawodami amerykańska amatorska drużyna baseballa rozegra-

²¹ *Ibidem*, s. 146.

²² M.H. Jamail, *One Day...*, *op. cit.*, s. 201.

ła na Kubie serię pięciu spotkań towarzyskich, podczas której Kubańczycy, w tym Fidel Castro, okazywali Amerykanom wiele sympatii. Rok później serię ponowiono, tym razem w USA²³, miała ona miejsce także w kolejnych latach. Spotkania miały oczywiście cele polityczne. Jak powiedział Dick Case, dyrektor Wykonawczy Amerykańskiej Federacji Baseballa i jedna z osób odpowiedzialnych za coroczne spotkania w kontekście relacji USA–Kuba,

„Musimy skończyć zimną wojnę z Kubą. Musimy zburzyć tę barierę, możemy zacząć od baseballa”²⁴.

Chociaż nie wszyscy autorzy analizujący dyplomację baseballową pomiędzy USA i Kubą nawiązują do tych corocznych spotkań, to przez niektórych są one określane jako „prawdziwa dyplomacja baseballowa”. W trakcie spotkań można było bowiem dostrzec dużą sympatię, jaką kibice amerykańscy i kubańscy darzyli przyjezdne drużyny. Przykładowo w 1991 roku w miejscowości Millington, gdzie zatrzymała się drużyna Kuby, transparenty z napisem „Witamy Drużynę Baseballową Kuby” wisiały obok tych z napisem „Witamy w Domu Pustynną Burzę”. Świadczy o to o dużej podatności obydwu społeczeństw jeśli chodzi o dyplomację publiczną przy wykorzystaniu sportu.

Coroczne spotkania odbywały się aż do 1996 roku. Nie przebiegały jednak bez problemów. Gdy były na terytorium USA dochodziło przy ich okazji do licznych protestów ze strony organizacji imigrantów kubańskich przeciwnych reżimowi Castro. Twierdzi się, że sama lokalizacja wielu meczy w Millington w Tennessee była nieprzypadkowa – daleko od dużych miast, aby ograniczyć ilość ewentualnych protestujących. Z drugiej strony dużym problemem dla Kuby w ogóle, a w szczególności zaś w związku z corocznymi spotkaniami baseballowymi, były ucieczki zawodników chcących grać w zawodowych ligach sportowych, co wiązało się dla nich z dużymi dochodami. Z czasem problem nasilił się na tyle, że Kubańczycy nie zabierali na spotkania do USA niektórych najlepszych zawodników w obawie przed ich ucieczką²⁵. W 1996 r. doszło ponadto do pewnego napięcia po tym, jak Kubańczycy zestrzelili dwa małe samoloty, które miały zrzucić ulotki skierowane przeciwko reżimowi Castro, później zaś administracja Clintona wprowadziła Helms-Burton Act, który

²³ J.W.R. Turner, *Baseball Diplomacy...*, *op. cit.*, s. 208, 210–213, 216.

²⁴ M.H. Jamail, *One Day...*, *op. cit.*, s. 203; M.H. Jamail, *Full Count. Inside Cuban Baseball*, Carbondale: Southern Illinois University Press, 2000, s. 127.

²⁵ R.G. Echevarría, *The Pride of Havana. A History of Cuban Baseball*, Oxford: Oxford University Press, 1999, s. 384, 386.

znacznie zaostrzył embargo handlowe nałożone na Kubę²⁶. W lipcu 1997 roku reprezentacja Kuby miała co prawda rozegrać 8 meczy w USA, jednak odwołała tournée tego samego dnia, którego miała przybyć do Stanów Zjednoczonych. Strona Kubańska odrzuciła także zaproszenie rozegrania 5 meczy w Tucson w Arizonie latem 1998 roku. Wówczas jasne wydawało się, iż dyplomacja baseballowa w tej formie nie będzie kontynuowana²⁷. W ten sposób zakończył się pierwszy akord amerykańsko-kubańskiej dyplomacji baseballowej. Z pewnością wpływał on korzystnie na wzajemne postrzeganie się społeczeństw, jednak że nie przyczynił się raczej do przełomu dyplomatycznego. Kontakty baseballowe zostały nawiązane w sytuacji pewnej odwilży, kiedy zaś stosunki polityczne uległy zaostrzeniu, doszło do ich zerwania. Świadczy to o dużej zależności tej fazy dyplomacji baseballowej od klimatu politycznego.

4. DWUMECZ BALTIMORE ORIOLES – KUBA

Pomimo zawieszenia szerszych kontaktów baseballowych sama dyscyplina dalej odgrywała pewną rolę jeśli chodzi o stosunki amerykańsko-kubańskie. Przykładowo w 1996 roku, kiedy amerykański ambasador przy ONZ Bill Richardson negocjował z F. Castro uwolnienie trzech więźniów politycznych, miał „przełamać lody” poprzez rozmowę właśnie o baseballu. W 1998 roku baseballista Joe DiMaggio przesłał Fidelowi Castro podpisaną przez siebie piłkę, twierdząc że, mimo iż nie popiera polityki kubańskiego dyktatora, to robi to dlatego, że może to poprawić stosunki między krajami²⁸. Zatem w dalszym ciągu dostrzegano potrzebę wykorzystywania baseballa w kontaktach pomiędzy krajami, jednak ze względu na wiele uwarunkowań dyplomacja baseballowa w pełnej formie nie odbywała się.

Wkrótce doszło jednak do ponownej zmiany okoliczności i wznowienie dyplomacji baseballowej znów stało się możliwe. Za szczególne wydarzenie w tym kontekście uznawana jest wizyta papieża Jana Pawła II na Kubie w 1998 roku. W jej następstwie doszło do pewnej zmiany nastawienia administracji Billa Clintona. Zmniejszono wówczas część restrykcji dotyczących podróżowania oraz transferów pieniężnych, a także zezwolono na sprzedaż i darowizny leków na Kubę. Odrodziła się wówczas także koncepcja dyploma-

²⁶ P. Orsi, *After 16 Year Hiatus, U.S. Baseball Stars Play Against Cuban National Team*, „Huffington Post” [online], 07.06.2012, http://www.huffingtonpost.com/2012/07/06/cuba-us-baseball-play-again_n_1654956.html [dostęp: 30.03.2015].

²⁷ M.H. Jamail, *One Day...*, *op. cit.*, s. 203–204.

²⁸ R. Elias, *The Empire Strikes Out...*, *op. cit.*, s. 240.

cji baseballowej²⁹. Od stycznia 1999 r. postanowiono zezwolić na zwiększenie ilości kontaktów typu *people-to-people* z Kubą, intensyfikując kontakty kulturalne, w tym sportowe³⁰. Nowa polityka dała szansę na nawiązanie relacji sportowych pomiędzy MLB a Kubą, chociaż, jak stwierdził Justin Turner, nie były ukierunkowane na poprawę relacji z władzami Kuby, ale na wsparcie ludności Kuby poprzez przyspieszenie upadku Fidela Castro dzięki eksponowaniu amerykańskich kultury i dobrobytu³¹. Jeśli faktycznie taka była motywacja strony amerykańskiej, to pojawia się wniosek, że w rzeczywistości dyplomacja baseballowa integrowała elementy pozytywnej i negatywnej dyplomacji sportowej. Pozytywne elementy to oczywiście wspieranie wzajemnego otwierania się i politycznego zbliżenia USA i Kuby, natomiast negatywne obejmują wspomniane tu motywy o chęci wpływania na obalenie reżimu komunistycznego na Kubie, czy też, przytaczane wcześniej, chęci uzyskiwania zwycięstw o znaczeniu prestiżowym w towarzyskich kontaktach baseballowych. Może to być jedną z blokad dotyczących potencjału dyplomatycznego kontaktów baseballowych.

Nowe okoliczności zostały wykorzystane przez właściciela drużyny Baltimore Orioles Petera Angelosa, który poszukiwał możliwości zagrania z reprezentacją Kuby od 1995 roku, jednak wówczas Departament Stanu nie wydał zgody na kontakty na tak wysokim poziomie. Doprowadzenie do szansy realizacji swojego celu zajęło Angelosowi aż 3 lata. Pojawiła się w związku z tym informacja ze strony administracji amerykańskiej o możliwości zagrania przez Orioles jednego meczu w Hawanie i rewanżu w USA na stadionie Baltimore Camden Park. Droga do tego nie była jednak prosta i obejmowała liczne przetargi w administracji amerykańskiej oraz konieczność spełnienia wielu warunków.

Najważniejszym celem administracji USA jeśli chodzi o kontakty baseballowe z Kubą było to, aby rząd Kuby nie korzystał ekonomicznie na meczach, zgodnie z *hard currency denial policy*. Przeciwna meczom Rada Bezpieczeństwa Narodowego USA ostatecznie ustąpiła po tym, jak Sekretarz Stanu Madeleine Albright stwierdziła, że mecze miały na celu „dać mieszkańcom

²⁹ S.E. Eckstein, *The Immigrant Divide. How Cuban Americans Changed the US and Their Homeland*, New York: Routledge, 2009, s. 124.

³⁰ Jest to określane jako *January 5 measures*. Patrz: M.P Sullivan, *Cuba: U.S. Restrictions on Travel and Remittances*, [w:] *CRS Report for Congress*, January 7, 2011, s. 4; M. Morley, C. McGillion, *Unfinished Business. America and Cuba after the Cold War, 1989–2001*, Cambridge: Cambridge University Press, 2002, s. 149.

³¹ J.W.R. Turner, *Baseball Diplomacy...*, *op. cit.*, s. 208, 244–245.

Kuby nadzieję w ich walce”³², nawiązując do wcześniejszego wniosku o łączeniu elementów pozytywnej i negatywnej dyplomacji sportowej. W kontekście finansowania administracja Clintona zezwoliła na mecze pod warunkiem, że fundusze przeznaczone na organizację meczów ze strony amerykańskiej zostaną przekazane na cele humanitarne³³. W tej sytuacji propozycja kubańska zakładała przeznaczenie dochodów dla ofiar huraganów w Ameryce Południowej³⁴. Ustalono, że fundusze dla Kuby w związku z meczem zostaną przekazane Caritasowi jako ich administratorowi³⁵.

Wznowienie kontaktów baseballowych utrudniała także postawa władz kubańskich, w tym wprowadzenie Prawa Chroniącego Niepodległość Narodową i Gospodarkę, które umożliwiało skazywanie na wieloletnie więzienia za służenie interesom USA. Powodowało to oczywiście piętrzące się niezadowolone ze strony aktywistów antykubańskich. Szczególne poruszenie wywołał jeden z procesów, w którym sądzono politycznych decydentów. Jednak Departament Stanu nie wykorzystał tej okazji do odwołania meczu. Stwierdzono jedynie, że jest to dobry powód dla nowej polityki³⁶. Na tym etapie w postawie administracji amerykańskiej można było dostrzec dużą wolę jeśli chodzi o doprowadzenie do skutku inicjatywy dyplomacji baseballowej oraz wykorzystanie tego w celach politycznych.

Kiedy pojawiła się informacja, że mecz Orioles rzeczywiście ma dojść do skutku oraz że dochody mają zostać przeznaczone na baseball i inne powiązane ze sportem aktywności w obu państwach, została ona przyjęta bardzo różnie przez środowiska imigrantów kubańskich w USA. Szef Kubańskiego Komitetu dla Demokracji Raúl de Velasco pochwalił decyzję, podczas gdy amerykański kongresmen pochodzenia kubańskiego Lincoln Díaz-Balart ocenił mające się odbyć mecze jako nic więcej niż „wyczyn public relations dla Fidela Castro”. Pojawiała się ponadto krytyka, że pod względem komercyjnym i politycznym z meczu korzystać będzie tylko reżim Castro. Przeciwna ociepleniu relacji poprzez dyplomację baseballową Clintona była także Cuban American National Foundation, a jeden z jej przedstawicieli Jorge Mas Canosa Jr. stwierdził wręcz, że decyzja to katastrofalny krok w polityce zagranicznej USA. Z kolei Departament Stanu USA twierdził, że decyzja aby zagrać jeden mecz w Hawanie nie może być postrzegana jako „nagroda” dla rządu Kuby,

³² M. Morley, C. McGillion, *Unfinished...*, *op. cit.*, s. 149–150.

³³ R. Elias, *The Empire Strikes Out...*, *op. cit.*, s. 241.

³⁴ I.L. Horowitz, *The Long Night of Dark Intent. A Half Century of Cuban Communism*, New Brunswick: Transaction Publishers, 2011, s. 482.

³⁵ M. Morley, C. McGillion, *Unfinished...*, *op. cit.*, s. 150.

³⁶ J.W.R. Turner, *Baseball Diplomacy...*, *op. cit.*, s. 262–263.

ponieważ „nie ma zachowania które można nagradzać”. Administracja USA stwierdziła ponadto, że nie był to wstęp do normalizacji stosunków w stylu dyplomacji pingpongowej. Władze amerykańskie sugerowały, że mecze ułatwią rozbudowę procesu zaangażowania międzyludzkiego (*people-to-people engagement*), czego ostatecznym celem jest promocja demokracji na Kubie³⁷. Według Justina Turnera, wraz z nadejściem lat 1980. zmieniło się znacznie podejście władz amerykańskich do baseballa jako narzędzia dyplomatycznego. O ile wcześniej widziano w nim szansę na doprowadzenie do odprężenia pomiędzy krajami, to wówczas celem stało się raczej ukazywanie komunistycznego reżimu w złym świetle. Autor ów określa to jako „rozmiszczenie baseballa” (*baseball deployment*)³⁸. Taki cel wyraźnie wiąże się z typowymi celami dyplomacji publicznej, do której zalicza się dyplomację sportową.

Pierwszy mecz pomiędzy Baltimore Orioles a drużyną Kuby odbył się w marcu 1999 roku w Hawanie i zakończył się nieznacznym zwycięstwem drużyny amerykańskiej 3–2, natomiast rewanż w Baltimore w maju zwyciężyli wyraźniej Kubańczycy 12–6³⁹. Organizatorzy obydwu spotkań podjęli wiele działań, aby uniknąć incydentów politycznych. Podczas meczu na Kubie władze szczegółowo dobierały osoby, które mogły uczestniczyć w meczu jako kibice, mimo że bilety były bardzo tanie i dostępne dla wszystkich. Z kolei władze Baltimore podjęły starania, aby polityczne demonstracje nie zakłóciły przebiegu spotkania w USA. Organizatorzy meczu wprowadzili także ograniczenia w sprzedaży biletów, jedynie po dwa, aby uniknąć kupowania większych ilości przez aktywistów. Zakazano też wywieszania banerów na stadionie. Jednak pomimo środków ostrożności podczas meczu w USA aż 4 razy na boisko próbowali wbiec protestujący⁴⁰. Świadczy to oczywiście o delikatności stosunków amerykańsko-kubańskich, i co za tym idzie większej trudności jeśli chodzi o dyplomatyczne wykorzystanie sportu na linii między dwoma państwami. Zaangażowanie aktywistów w przebieg ewentualnego zbliżenia pomiędzy USA a Kubą był zresztą typowy dla tego casusu pozytywnej dyplomacji sportowej.

Wymiana baseballowa z 1999 r. przyniosła pewien sukces wizerunkowy Kubie – nie tylko sportowo, ale także ze względu na to, że nie doszło do ucie-

³⁷ M. Morley, C. McGillion, *Unfinished...*, *op. cit.*, s. 152; S.E. Eckstein, *The Immigrant...*, *op. cit.*, s. xxxiii.

³⁸ J.W.R. Turner, *Baseball Diplomacy...*, *op. cit.*, s. 195–196.

³⁹ P.C. Bjarkman, *Baseball, Cuba*, [w:] J. Nauright, C. Parish (red.), *Sport Around the World. History, Culture, and Practice*, Santa Barbara: ABC-CLIO, 2012, s. 60.

⁴⁰ J.W.R. Turner, *Baseball Diplomacy...*, *op. cit.*, s. 270, 273, 275.

czek zawodników, czego się obawiano⁴¹. Strona kubańska starała się ponadto podkreślać polityczne znaczenie meczu, Fidel Castro był obecny na meczu w Hawanie oraz uczestniczył w przygotowaniach drużyny kubańskiej do rewanżu. Natomiast strona amerykańska starała się unikać wiązania meczów z polityką, prezydent Clinton nie był obecny na meczu w Baltimore⁴². Widzimy więc wyraźną różnicę w podejściach obu państw do przejawu dyplomacji baseballowej, jaką były dwa mecze drużyny Baltimore Orioles z reprezentacją Kuby. Pojawiały się co prawda po obu stronach sugestie o chęci doprowadzenia do zbliżenia pomiędzy państwami, jednak każda ze stron miała też swoje własne cele. W przypadku Kuby było to podniesienie prestiżu narodowego, podczas gdy Amerykanie chcieli wykorzystać kontakt sportowy do uderzenia w reżim na Kubie.

Dyplomacja baseballowa związana z meczami Orioles z drużyną Kuby, chociaż nie wszyscy badacze są zgodni co do takiego określenia tej wymiany⁴³, dała nadzieję na bardziej trwałą poprawę relacji⁴⁴. Po meczu doszło też do wielu innych kontaktów baseballowych, ale na niższym poziomie. Natomiast podobnych inicjatyw na wysokim poziomie nie powtórzono. Orioles byli ponadto krytykowani za kontakty z Kubą oraz porażkę sportową. Mimo to, w 1999 r. nie zakończyło się wykorzystywanie baseballa w celach dyplomatycznych. Nie było już wprawdzie spotkań z drużynami MLB, ale odbywały się na przykład wizyty drużyn akademickich na Kubie, m.in. Uniwersytetu Waszyngtońskiego w 2000 roku, Uniwersytetu w Tennessee w 2002 roku, Uniwersytetu Południowej Kalifornii w 2004 roku czy Uniwersytetu Alabamy w 2008 roku. Były także spotkania drużyn młodzieżowych⁴⁵. W większym stopniu kontakty baseballowe zostały natomiast wznowione w 2012 roku. Wówczas ponownie zaczęto organizować międzynarodowe spotkania towarzyskie, w których uczestniczyły akademicka reprezentacja USA i reprezentacja Kuby. W 2012 roku było pięć spotkań na Kubie, zaś w kolejnych latach miały miejsce naprzemiennie w Stanach Zjednoczonych i na Kubie i przebiegały w przyjaznej atmosferze⁴⁶.

⁴¹ *Ibidem*, s. 277–278.

⁴² *Ibidem*, s. 275, 277–278.

⁴³ Por.: T.F. Carter, *The Quality of Home Runs. The Passion, Politics, and Language of Cuban Baseball*, Durham: Duke University Press Books, 2008, s. 93, 96.

⁴⁴ R. Elias, *The National Pastime Trade-Off...*, *op. cit.*, s. 97.

⁴⁵ J.W.R. Turner, *Baseball Diplomacy...*, *op. cit.*, s. 266, 283.

⁴⁶ *USA Baseball to host Cuba in friendship series* [online], http://web.usabaseball.com/article.jsp?ymd=20150218&content_id=109591944&vkey=news_usab [dostęp: 30.03.2015].

W wąskim rozumieniu amerykańsko-kubańska dyplomacja baseballowa utożsamiana jest właśnie z dwumeczem Orioles przeciwko reprezentacji Kuby, bowiem spotkania te są określane przez wiele osób jako pewien przełom w stosunkach USA–Kuba⁴⁷. Jednak wielu badaczy, w tym autor niniejszego artykułu, podzielają opinię, że jest to pojęcie szersze, obejmujące wieloletni cykl kontaktów baseballowych oraz licznych nieskutecznych prób ich nawiązania. W związku z tym należy stwierdzić, że dyplomacja baseballowa nie stanowiła przełomu na miarę dyplomacji pingpongowej, bowiem w jej bezpośrednim następstwie nie udało się w sposób radykalny zmienić stanu stosunków pomiędzy oboma krajami.

PODSUMOWANIE

Wspomniane we wstępie aktualne wydarzenia pomiędzy Stanami Zjednoczonymi i Kubą każą sądzić, że zbliżenie polityczne pomiędzy tymi krajami zaczyna być realne, zdają się bowiem dążyć do tego obydwa kraje pod rządami Baracka Obamy i Raula Castro. Pojawiło się w związku z tym pytanie, czy kontakty baseballowe miały wpływ na pewne zbliżenie pomiędzy państwami? Odpowiedź nie jest jednoznaczna. Trzeba bowiem mieć świadomość osobliwości dyplomacji baseballowej. Jej ewentualna skuteczność związana jest przede wszystkim z kreowaniem przyjaźni pomiędzy narodami amerykańskim i kubańskim, co jest zresztą typowym celem dyplomacji publicznej. Taka bliskość narodów w dłuższej perspektywie powinna wpływać na oficjalną linię polityczną. Zatem biorąc pod uwagę taki kontekst należy stwierdzić, że wieloletnia dyplomacja baseballowa ma jednak pewne znamiona skuteczności. Jednak żaden z akordów dyplomacji baseballowej nie był w stanie doprowadzić do przełomu politycznego na miarę chociażby dyplomacji pingpongowej, a ponadto różnorodne inicjatywy kontaktów baseballowych były bardzo podatne na aktualny stan stosunków dwustronnych i nastawienie kierownictw obu państw. Hipoteza odnośnie do wpływu dyplomacji baseballowej na poprawę stosunków USA–Kuba została tylko częściowo potwierdzona. Pojawił się przy tym wniosek, iż w rzeczywistości amerykańsko-kubańskich wymian baseballowych nie należy rozpatrywać wyłącznie w kategoriach pozytywnej dyplomacji sportowej ukierunkowanej na zbliżenie pomiędzy krajami. Był to oczywiście jeden z celów, jednak jak się okazało, oba kraje miały również bardziej egoistyczne motywacje, które można zaklasyfikować do negatywnej dyplomacji sportowej.

⁴⁷ R. Elias, *The Empire Strikes Out...*, op. cit., s. 241.

Ważnym aspektem wykorzystania sportu w relacjach pomiędzy Stanami Zjednoczonymi a Kubą był wybór konkretnej dyscypliny sportowej. Pojawiło się w związku z tym pytanie, czy wybór kontaktów baseballowych jako narzędzia zbliżenia pomiędzy krajami był właściwy? Odpowiedź i w tym przypadku nie jest jednoznaczna. Baseball jest uważany za bardzo ważną dyscyplinę w obydwu państwach. Wybór właśnie takiego sportu spowodował, że szczególnie strona kubańska starała się wykorzystać go w celu preferowania własnego prestiżu i wyższości. Pod tym względem wybór baseballa był oczywiście błędny. Jednakże, jeśli rozpatrywać rolę kontaktów baseballowych z perspektywy budowania więzi pomiędzy narodami, wybór ten był niezwykle trafny, bowiem sport ten wzbudza wielkie zainteresowanie wśród społeczeństw obu państw. Kubańczycy tradycyjnie interesowali się rozgrywkami amerykańskiej ligi MLB, natomiast amerykańskie gwiazdy tego sportu niejednokrotnie postrzegano jako bohaterów nawet na Kubie. Zatem także hipoteza co do adekwatności wyboru kontaktów w baseballu jako narzędzia zbliżenia pomiędzy krajami została tylko częściowo potwierdzona.

BIBLIOGRAFIA

- Bartkowiak M.J., Kiuchi Y., *Packaging Baseball. How Marketing Embellishes the Cultural Experience*, Jefferson: McFarland, 2012.
- Bjarkman P.C., *Baseball, Cuba*, [w:] J. Nauright, C. Parish (red.), *Sport Around the World. History, Culture, and Practice*, Santa Barbara: ABC-CLIO, 2012.
- Carter T.F., *The Quality of Home Runs. The Passion, Politics, and Language of Cuban Baseball*, Durham: Duke University Press Books, 2008.
- Coxall M., *Human Manipulation. A Handbook*, [b.m.w.]: Malcolm Coxall, 2013.
- Echevarría R.G., *The Pride of Havana. A History of Cuban Baseball*, Oxford: Oxford University Press, 1999.
- Eckstein S.E., *The Immigrant Divide. How Cuban Americans Changed the US and Their Homeland*, New York: Routledge, 2009.
- Elias R., *The Empire Strikes Out. How Baseball Sold U.S. Foreign Policy and Promoted the American Way Abroad*, New York: New Press, 2010.
- Elias R., *The National Pastime Trade-Off: How Baseball Sells US Foreign Policy and the American Way*, [w:] M. Dyreson, J.A. Mangan, R.J. Park (red.), *Mapping an Empire of American Sport. Expansion, Assimilation, Adaption and Resistance*, London: Routledge, 2013, s. 92–112.
- Horowitz I.L., *The Long Night of Dark Intent. A Half Century of Cuban Communism*, New Brunswick: Transaction Publishers, 2011.

- Jamail M.H., „*One Day when the Yankees...*”: *Cuba baseball, the United States and the Cold War*, [w:] S. Wagg, D.L. Andrews (red.), *East Plays West. Sport and the Cold War*, Abingdon: Routledge, 2007.
- Jamail M.H., *Full Count. Inside Cuban Baseball*, Carbondale: Southern Illinois University Press, 2000.
- McGovern to spend three days in Cuba, „Chicago Tribune” [online], Monday, April 28, 1975, section 1, s. 7, <http://archives.chicagotribune.com/1975/04/28/page/7/article/mcgovern-to-spend-three-days-in-cuba> [dostęp: 26.03.2015].
- Morley M., McGillion C., *Unfinished Business. America and Cuba after the Cold War, 1989–2001*, Cambridge: Cambridge University Press, 2002.
- Orsi P., *After 16 Year Hiatus, U.S. Baseball Stars Play Against Cuban National Team*, „Huffington Post” [online], 07.06.2012, http://www.huffingtonpost.com/2012/07/06/cuba-us-baseball-play-again_n_1654956.html [dostęp: 30.03.2015].
- Potter E.H., *Branding Canada. Projecting Canada’s Soft Power through Public Diplomacy*, Montreal: McGill-Queen’s University Press, 2009.
- Price B.C., *More Than a Game: Baseball Diplomacy in World War II and the Cold War, 1941–1958*, [w:] R. Briley (red.), *The Politics of Baseball. Essays on the Pastime and the Power at Home and Abroad*, Jefferson: McFarland, 2010.
- Roszkowski W., *Półwiecze. Historia polityczna Świata po 1945 roku*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2005.
- Rowe D., *Global Media Sport. Flows, Forms and Futures*, London: Bloomsbury, 2011.
- Saxena A., *The Sociology of Sport and Physical Education*, New Delhi: Sports Publications, 2011.
- Solomon D. F., *Breaking Up with Cuba. The Dissolution of Friendly Relations Between Washington and Havana, 1956–1961*, Jefferson: McFarland, 2011.
- Sugden J.P., *Sport and Spies: The Dark Side of Sport and International Relations*, [w:] A. Tomlinson, J.M. Woodham (red.), *Image, Power and Space. Studies in Consumption and Identity*, vol. 11, New York: Meyer & Meyer Sport, 2007.
- Sugden J., Tomlinson A., McCartan E., *The Making and Remaking of White Lightning in Cuba: Politics, Sport, and Physical Education Thirty Years after the Revolution*, [w:] M.A. Malec (red.), *The Social Roles of Sport in the Caribbean Societies*, New York: Routledge, 2008.
- Sullivan M.P., *Cuba: U.S. Restrictions on Travel and Remittances*, [w:] CRS Report for Congress, January 7. 2011.

Turner J.W.R., *Baseball Diplomacy, Baseball Deployment: The National Pastime in U.S. Cuba Relations*, Tuscaloosa: The University of Alabama, 2012. *USA Baseball to host Cuba in friendship series* [online], http://web.usabaseball.com/article.jsp?ymd=20150218&content_id=109591944&vkey=news_usab [dostęp: 30.03.2015].

AMERYKAŃSKO-KUBAŃSKA DYPLOMACJA BASEBALLOWA JAKO PRZYKŁAD DZIAŁANIA NA RZECZ ZBLIŻENIA WROGICH PAŃSTW

Streszczenie

Celem badania podjętego w niniejszym artykule jest analiza jednego z przejawów dyplomacji sportowej ukierunkowanej na zблиżenie pomiędzy dwoma skonfliktowanymi krajami, mianowicie Stanami Zjednoczonymi i Kubą. Pomiedzy tymi państwami doszło do wielu kontaktów sportowych, w tym w poddanym analizie w niniejszym artykule baseballu. Podjęte badania mają charakter empiryczny i stanowią studium przypadku jednego z przejawów pozytywnej dyplomacji sportowej. W badaniu zastosowano metodę decyzyjną, natomiast dane pozyskiwane były z opracowań historycznych, dokumentów amerykańskich oraz materiałów prasowych. W wyniku przeprowadzonych badań udało się ustalić, że amerykańsko-kubańska dyplomacja baseballowa okazała się jedynie częściowo skutecznym narzędziem zблиżenia pomiędzy skonfliktowanymi państwami. Podobnie, wybór akurat tej dyscypliny sportowej do jej przeprowadzenia niósł ze sobą zarówno pozytywne, jak i negatywne skutki. Stwierdzono ponadto, że w rzeczywistości dyplomacja baseballowa USA–Kuba integrowała elementy zarówno pozytywnej, jak i negatywnej dyplomacji sportowej.

AMERICAN-CUBAN BASEBALL DIPLOMACY AS AN EXAMPLE OF ACTIONS AIMED AT A RAPPROCHEMENT BETWEEN HOSTILE COUNTRIES

Summary

The aim of the research undertaken in the article is to analyse one of the examples of sports diplomacy directed at rapprochement between two hostile states – the United States and Cuba. There have been a number of sports

exchanges in baseball between the two states, which are the object of the research. The undertaken research is empirical. It is a case study concerning one of the examples of positive sports diplomacy. A decision-making method has been employed in order to analyse the data acquired from historical works, American documents and media coverage. As a results of the research it was determined that American-Cuban baseball diplomacy was only partially successful in bringing the two hostile states closer. Similarly, the choice of baseball as a tool of rapprochement had both positive and negative effects. It was also acknowledged that in fact baseball diplomacy between the USA and Cuba integrated both positive and negative elements of sports diplomacy.

АМЕРИКАНО-КУБАНСКАЯ БЕЙСБОЛЬНАЯ ДИПЛОМАТИЯ КАК ПРИМЕР ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ПОЛЬЗУ СБЛИЖЕНИЯ ВРАЖЕСКИХ ГОСУДАРСТВ

Резюме

Целью исследования, проведённого в данной статье, является анализ одного из проявлений спортивной дипломатии, направленной на сближение между двумя конфликтующими государствами – Соединёнными Штатами и Республикой Куба. Между этими двумя государствами положено начало ряда спортивных контактов, в частности, на почве проанализированного в данной работе бейсбола. Проведённые исследования носят эмпирический характер и касаются конкретного примера проявления положительной спортивной дипломатии. В работе использован метод принятия решений, а данные были получены из исторических исследований, американских документов и материалов прессы. На основе проведенных исследований удалось установить, что американо-кубинская бейсбольная дипломатия оказалась всего лишь частично эффективным инструментом сближения между конфликтующими государствами. Аналогичным образом, выбор этого конкретного вида спорта в качестве предмета исследования принёс как положительные, так и негативные результаты. Кроме того, установлено, что в действительности бейсбольная дипломатия США – Куба сочетала в себе элементы как положительной, так и негативной спортивной дипломатии.